

A forradalmár az ítéletét várja

(regényrészlet)

Január tizenharmadikán meghalt József nádor. A Széna-piacon és a Halpiacon az volt a közvélekedés, hogy jó ember volt, a magyarok barátja, csak rosszabb jöhet utána. Nie kommt was besseres nach, ezt minden magyar ismeri. Hetvenéves volt a nádor, és aznap a hatéves Ilka is meghalt. Sose tudta meg, hogy a testvérei nem élnek, végig azt hitte, hogy feltáplálás végett Győrött vannak Jani bácsinál.

Eltemették őt is.

Azon gondolkozott Teréz, szerette-e Ilkát eléggé. Talán kevésbé, mint a többit, mert az apja kivételezett vele. Ha jobban szereti, megmarad. Az volt a könyvszedő véleménye, hogy a szeretet merőben megszokás kérdése. Az újszülöttet az anyja sem szereti, mit szeretne rajta, amíg hozzá nem szokik. A szoptatás a szoktatás része, így intézkedett a természet. Nem véletlen, hogy csak egy betű a különbség.

Teréz Ilkát is, Etelkát is sokáig szoptatta, csak Kálmánkát nem, akkor már betegek voltak, a gyomrába jutott volna az ólom. A férjét valóban egyre kevésbé szereti, mert a férje elment, elszoktatta magától. De lehet, hogy ő nem anyának való. Nem tudja a gyerekeit eléggé szeretni, és a Gondviselés a gyerekeket büntette. A Gondviselés is téved, ha ezt annyira félrenézte.

Rettentő úr sajgott benne mind az öt gyerek halála után, holott az első kettő csecsemőként halt meg, hozzájuk szokásról szó sem lehetett. Mi volt ez a rettentő üresség? Közömbös lény halálakor nem érezni.

A dunyha alatt hevert elhamvadva. Nem volt éjszaka, nem volt nappal. Gyerekkorából jöhetett vissza valami, amire nem emlékezett, csak a porciái. Nem volt lázas, de súlyosan beteg. Félálom. Kívülről nézte a csapzott anyját, aki fel se kelt a szalmazsákjáról, és elutasította őt, így mesélte a keresztanyja. Aztán ő maga lett a hűtlen szülőanyja belülről, fetrengett a szalmazsákon. Apja arcát sose látta, csak a botja tűnt fel, a faragott fogantyúja. Hova lett a bot? Ki vitte el a haláluk után?

Felrázták, itatták. Azt akarják, hogy ébredjen fel. Nem aludt, miből ébredne és mire? Éljen! Minek? Férje? Kicsoda? Hol?

Barlang, nem körülötte, hanem ő maga. Véget érni.

Nem engedték. Azt mondták, hogy gyászol, de elég volt. Miféle gyász? Nem tudnak semmit.

Nem hagyták békén. Etették. Nem értik, hogy ez nem olyan, mint a szívtagulat, amitől Kálmánka elválasztása után annyira legyöngült, hogy cselédet kellett fogadniuk, ebből nem lehet felépülni.

Január végén vissza akart költözni a Tömő utcába, de Ágoston azt kiabálta, hogy Szent Györgyig a Beniczky-házban kifizette a lakbért, hát nem emlékszik?

– Ezt a lakást kiadom albérletbe, és kiköltözöm!
– Nem érdemes, ott megőrülne egyedül! Maradjon itt, szeretik a szomszédok, nem fogják magára hagyni, és a férje barátai segíteni fogják. A gyereke ruhákat ne dobja ki, jól jönnek még, hazatér a férje, nem annyira időssek, hogy ne lehetne gyerekük! Adja ki a Tömő utcát!

Télen senki sem költözik, meg kell várni április végét.

Mondták a szomszédok, hogy a gyerekeknek immár jó dolguk van, odafönt már találkoztak egymással, ott visonganak együtt, boldogan az Isten balján, mert a jobbán Jézus Krisztus ül. Szerencse, hogy korán haltak meg, mert később rosszabb lenne, a halottnak is, az itt maradónak is nagyobb megrázódtatás.

Teréz bólogatott.

– Írjon levelet a férjének, el fog jutni hozzá!

Teréz diktált, aláírkantotta. Bicskére viszik a levelet Kázmér gróf birtokára, valamelyik embere majd elviszi a címzetthez. Nem, nem lehet tudni, hogy éppen most hol van. De Kázmér gróf segíti.

Fogadná őt Kázmér gróf?

Túl sok a dolga. Azért majd Kállayné megkérdezi Guszti grófnőt.

Ő kicsoda?

Kázmér gróf szerelme, férjes asszony. Sok gondjuk van, törvényesíteni akarják a viszonyukat, ehhez el kell válniuk, de katolikusok; át kell térniük, de azt is egyszerűbb külföldön; a gróf ebben az ügyben utazgat. Kár, hogy a magyar ellenzék vezérének erre annyi ideje pazarlódik el.

Fásultságban telt a tél. Varrt, azzal megy az idő. Tépelődött. Minden rossz megvan benne, néha fölsejlik, és lehet, hogy kisgyerekként nem is mindig élt: hol meg volt halva, hol feléledt, és a halála is feltolul néha. Hátha nem annyira éles a határ, és nem öregedve, meggyógyulva odaát várják.

A Tömő utcai házat Szent Mihályig kiadta egy közsörösnek. Megállapodtak, hogy a zöldség fele az övé, fele a bérlőé, néha kimegy, és behoz egy zsákkal.

Május elején jöttek a katonák, könyveket, kéziratokat, leveleket, röpiratokat kerestek. A magyar és a francia könyveket különösen gondosan vizsgálták. Sokáig kutakodtak, utazóládákban vitték el a rengeteg papírt. Terézt otthon hallgatták ki először, aztán beidézték a városkapitányhoz. A Városháza földszintjén, a börtöncellák melletti teremben faggatták, hogy megijedjen, és nem hitték el, hogy nem tud semmit. Úgy tettek, mintha véletlenül kotyognák el, hogy a férje a Várban ül a József-laktanyában. Ha már kibökték, hozzátették, hogy halálra fogják ítélni összeesküvésért, és csak őrajta múlik, hogy életben marad-e. Megrémült, de nem volt mit vallania, és ha tudott volna bármit, akkor sem mondott volna semmit.

Hát ilyen közel van a tekergője!

Haragudott Kállaynéra, aki nem mondta, pedig biztosan tudta. Ágoston azt állította, hogy csak most hallotta. Gyöngye ember. Szolga, mint a többi.

Mindent elkövetnek a szabadulásáért, állította Ágoston. Amint kiszabadul, jó dolga lesz, mert az ellenzék prominensei, úgymint Kázmér gróf, Batthyány Lajos, Kossuth, Teleki László, Klauzál Gábor és Deák Ferenc, megállá-

podtak az úrbéri viszonyok teljes megszüntetéséről, a köztelherviselésről és a népképviselési rendszer bevezetéséről. Bizottmányt választottak, tagjai a tárgyalás színhelyét adó Nyáry Pál, valamint Perczel Mór, Madarász József és Bezeredy István. Kossuth radikális tervét Deák dolgozta át, úgy fogadták el. De ami a legfontosabb: némely főurak összeadtak 14 ezer forintot, hogy az ellenzéki írásművek kiadását és terjesztését megkönnyítsék!

– Ebből kegyedéknek is jut!

Ágoston be-benézett. Folyik a vizsgálat, tart a kihallgatás, nem tudni, mikor lesz ítélet.

– Nem akart ügyvédet az ura, ő majd maga védi magát, de üzentek neki, végül engedett. Dobrossy István az ügyvéd, Kossuth híve, Kazinczy Gábor barátja.

– Hogy üzentek neki?

– Nem tudom, de megvan a módja.

Feltűntek az elvbarátok, akiket korábban a beteg gyerekek látványa riasztott, és intették, hogy semmiről és senkiről ne mondjon semmit. Főleg neveket ne említsen.

Hogy házkutatást tartottak és leveleket foglaltak le? Hát hogy lehetett olyan könnyelmű, hogy nem égetett el mindent?!

– Nem mondták!

– Nem kell azt mondani! Akinek lázadó a férje, ennyit nem bír megtenni érte?! Tudnia kellett volna! Van kályhája, hát hogy nem égette el!?

Kiszivárgott a Helytartótanácsból, hogy Horárik János leveleiben felség-sértésre bukkantak; van-e még Horárik-levél valahol?

– Nincsen.

– Elrejtve sincs?

– Semmi sem volt elrejtve.

– Mindent el kell rejteni! Mindent! Elégetni, aztán elrejteni!

Fel voltak dúlva az elvbarátok, akiket maguk helyett a nevesebb elvbarátok küldtek, utóbbiak személyesen nem teheték a tiszteletüket, a sarkon is civilek őrködtek, és a Beniczky-házban is akadhattak önkéntes besúgók.

Tehet róla a férje, miket irkált Horárik a leveleiben?

Horárik, a felszentelt pap a polgári házasságot, a szabad vallásgyakorlást és a papi áldás eltörlését szorgalmazta, ezért az egyház kitette a szűrét. Meglett volna Horárik vallás nélkül, de kötelező volt valamely felekezetbe tartozni, úgyhogy protestáns lett. Barátságos ember; Teréz rég nem látta, a németeknél jár épp egyetemre, Tübingenben látta viszont a férje. Teréz ezt nem mondta senkinek. Aki hivatali ember, az úgyis tudja, hol van Horárik, nyilván őt is kopók veszik körül Tübingenben, aki pedig nem tudja, az meg sem érdemli, hogy megtudja.

Időnként Ágoston némi pénzt hozott, hogy a szabadságharcos felesége éhen ne haljon. Nem tudta, ki küldi. Teréz köszönte. Ha egy összegben kapja meg, még elherdálja? Elissza? Báli cipőkre költi?

Megint tudott dolgozni, hozták az anyagot, megvarrta, kimosta, kivasalta, vitték.

Tavaszi végén azzal állított be Ágoston rémulten, hogy Kossuth tajtékzik, mert kiderült, hogy a könyvszedő a vizsgálóbírónak mindent elmondott róla. Dobrossy jelenthette, az ügyvéd, vagy talán az ügyészhelyettes, vagy egy titkos hívünk a Helytartótanácsból. Tudja Kossuth, hogy a férjének a betegesen egyenes jelleme nem engedi meg a hazudozást, csak hogy ezzel óriási kárt okoz mindenkinek, főleg a hazának. Hasson rá Teréz, hogy fogja be a száját, könyörögve kéri. Önmagán a fecsegéssel nem segít, de mindenkit károsít!

Hogy hasson rá, ha nem engedik hozzá? Hiába kérvényezi!

Elterjedt a városban, hogy a Károly-laktanyába hozták még februárban, aztán a József-laktanyába vitték. Ugyanott tartják fogva, ahol 37-től fél évig Kuthy Lajost, három évig Kossuthot és fél évig Wesselényit. Károlyvárosban, ahol elfogták, az odaküldött királyi ügyész hallgatta ki, Kossalkó János. Okos ember Kossalkó, Komárom megyéből való jobbágivadéknak, ami rosszabb, mintha nemesember volna. Kossalkót a földesura meg a helyi lelkes tanítottatta ki, ő pedig hálás nekik, amiért nem a földet kell túrnia, úgy hogy rendíthetetlenül hű szolga lett belőle. Tudja a beste lelke, hogy neki, a jobbágivadéknak lázadnia illene, amit gyávaságból nem tesz, kegyetlenül megtorolja tehát, ha mások lázadni mernek. Az egyenlőség-szabadság-testvériség hármasságával a lelke mélyén egyetért, úgy hogy ezen eszme hirdetőit merő kaméleoni turpisságból a legsúlyosabb büntetéssel sújtja. Hogy jön ahhoz egy jobbágynak, hogy a jobbágyság eltörlésére uszítson!?

Most egy Graf nevű ügyész a vallatója, a gyilkosok sem igen bírnak neki ellenállni: lassú, körülményes, a végtelenségig türelmes, kitartó. Mindenkinek megőrjít, aprólékos, ugyanazt százféleképpen megkérdezi újra, leírja, szöszmötöl, visszakérdez, töröl, javít, átír, pontosít, úgy hogy inkább azt is bevallják, amit nem követtek el, csak szabaduljanak tőle. Sem hazudni, sem igazat mondani nem érdemes Gráfnak, mert úgyis az áll majd a vádiratban, amit a kihallgatás előtt kitalált.

Egyik este jött egy rendőrbiztos, Csete néven mutatkozott be. Privát ügyben jár: a nevezetes Népkönyvből venne egy példányt. Bármilyen árat megfizet érte, és a lázadó nejének minden szükségletét fedezi, amíg férje szabadon nem bocsáttatik. Tudja, ténsasszony, ez az a könyv, amit a németeknél nyomtak. Ugyan más van rája írva, de tudnivaló, hogy Lipcsében nyomták. Szerző nincsen feltüntetve, de hát tudjuk mi jól, hogy ki írta. Még egy könyv érdekli, az Antiúrbérváltság, nem tudja, ténsasszony, hogy annak ki a szerzője? Úgy tartják, hogy netalán azt is a férje írta, de az is lehet, hogy más. Abból a könyvből is venne, és ha több van, megveszi mindet, felárral.

Teréz rumlit csapott, a cselédek kifutottak az udvarra. A rendőrbiztos gyorsan elment.

Hajnaltól állítottak be a titkosügynökök, csöndben óhajtották volna végrehajtani a házkutatást, de Teréz sikoltozni kezdett, hogy megtámadták a rablók. Felverte az egész házat, ezúttal is kitódult az összes cseléd az udvarra, álmos kocsisok is előkóvályogtak, és bámultak, az urak és a dámák is nézték az emeletről, mi folyik, így kellett a motozást a négy civileknek szégyenszemre végrehajtaniuk. Elvittek minden papírneműt, ami még maradt az előző kutatás után.

Volt, aki haragudott, volt, aki derúvel nézte. Csöndes úri bérház, végre történik valami.

Jöttek a hírrel, hogy Graf ügyésznél az egyik kihallgatáskor Eötvös József is megjelent. Ez nem az az Eötvös József, hanem a másik.

– Ki az egyik?

Az egyik az író, a báró, a liberális. A másik a sárvári Eötvös, a királyi ügyek igazgatója, aki még nem báró, de annyira lelkes szolga, hogy biztosan az lesz.

Intették, hogy ha megint jönnek, ne mondjon semmit, ehhez joga van.

Teréz hetente kérvényt diktált, láthatást kért, és aláírta, ahol Ágoston mutatta. Nem jött meg az engedély.

A szállító egyszerre vászon nélkül állított be.

– Kegyednek nem küldtek anyagot – mondta –, és nem is fognak. Ezt üzenik.

Teréz megrémült.

– Hibát találtak?

– Nem az én tisztem – szólta a szállító, és elment. Nem látszott rajta, hogy sajnálkozna, megkeményedett a szíve, gyakran üzenhettek ilyesmit vele.

– Nem jól viselkedett a férje – mondta Ágoston kedvetlenül. – De persze nem szép dolog, hogy kegyedet büntetik érte.

– Kicsoda büntet?!

– A kegyed férje bemártotta őket. Minden kapcsolatáról beszámolt.

– De hát mit tehetek én erről?

– Nem tehet róla, és én nem is értek az ilyesmivel egyet. Akiből kiseretnek, azt megbüntetik. Olyanok, mint a hivatal, csak a mieink az ítéletet nem adják írásba.

Ágoston dühöngött.

Az önkéntes, írásbeli vallomásában, amit nem veréssel szedtek ki belőle, az a bolond ember mindenkit megnevezett, akivel volt valaha kapcsolata! Az a meggyőződése, hogy amúgy is mindent tudnak, ő pedig a jellemét hazugsággal nem kívánja beszennyezni. Inkább higgyék el azt, amit ő mond, mert az igaz, mintsem hitelt adjanak a rágalomnak, ami mindenkinek sokkal rosszabb lenne. Ő Isten előtt áll életének minden egyes pillanatában, Isten az ő minden szavát hallja, minden betűjét olvassa akkor is, ha le sem írta. Ezt magyarázta Dobrossynak, aki gyanúsított részéről ilyen mérvű elvakultsággal még nem találkozott.

Bajt hozott a barátai fejére az a bolond ember! Őrjintézetbe való az ilyen!

Teréz hallgatott.

Teréz kifogyott a lisztből, varrnivalót elvétele kapott, könyveket adott el. Franciát nem vettek, csak németet, azt is olcsón, mert látták, hogy meg van szorulva.

Az ügyvéd mondta valakiknek, valakik mondták Kállaynének, ő mondta Ágostonnak, hogy a férje megunta a börtönkönyvtárat, és engedélyt kapott, hogy mást is olvashasson. Német nyelvű könyveket küldjön Teréz, a börtöncenzúra csak azt tudja elolvasni. Fichte műveire van a legnagyobb szüksége. A cenzúra át fogja engedni, nincsen bennük lázító.

Fichte művei már nem voltak meg.

Július 26-án jóváhagyták a láthatást.

Lezárulhatott a vizsgálat, vélte Ágoston, azért engedélyezik. Már biztosan fogalmazzák a vádpontokat. Nemsokára meglesz a tárgyalás, bizakodjék!

Teréz mákos mácsikot főzött, a legegyszerűbb étel a világon, az ura kedvence. Vitatkoztak egykor, vajon egyszerűen mácsik-e a neve, vagy mákos mácsik, mert létezik diós mácsik is. A nyelvésztudor azt állította, hogy a mácsik eredetileg mák-csík volt, a csík a metélt, s e két szóból vonták egybe. Egyes tótok szerint a mácsik mákszemet jelent. Más tótok azt mondták, hogy a vízben főtt tésztát hívják így, mert a mácsáty annyit tesz, hogy beáztat. A németek nem mondtak semmit, a mónnúdl nem hasonlít a mácsikra.

Egy lábos papírba takart mácsikkal indult Teréz Budára. A hajóhíd pesti sorompójánál beletúrtak a tésztába, mit rejteget alatta, tört vagy pisztolyt. Állította az őr, hogy a tészta után is vámot kell fizetni, de Teréznek nem volt annyi pénze, kiabálni kezdett, és nem hagyta abba, amíg a vámtiszt oda nem cammogott. Megszemlélte, elgondolkozott, és megállapította, hogy nem kereskedelmi mennyiség. Figyelmeztette, hogy ha két lábosban vinne ugyanannyi tésztát, már vámot kéne fizetnie. A budai vámnál békén hagyták. A mácsik kihűlt. A Helytartótanács földszintjén váratták, aztán kiállították az engedélyt. A József-kaszárnya előtt jó darabig megint várni kellett, mert a tanácstalan őrök megtárgyalták a dolgot, és egyikük elküldött egy szolgát Sebes Károly dragonyos kapitányért. Dühöngött a térparancsnok, mit ugrasztják apróságok miatt, az engedélyt majdnem széttépte, de megesett a szíve a szerencsétlen asszonyon, és intett, hogy engedjék be a tésztával együtt. A kaszárnya földszintjén egy nagyobb szobába vezették, leülhetett. Bevezették a férjét. Nem látszott rajta, hogy kínozták volna, és nemigen öregedett kilenc hónap alatt.

A két foglár megállt az ajtóban. A hosszú asztal szemközti padjain ültek.

– Eltemettem Ilkát.

A rab elsírta magát. Teréz is sírt.

A foglárak köhécseltek, jobb lenne, ha abbahagynák.

Kérdezte a rab, hogy van-e pénze.

Teréz elmondta, hogy egynémely barátok a Sissányi-hagyatéokra ajánlottak kölcsönt alacsony kamatra.

– Nehogy elfogadd!

– Eszembe se jutott!

A barátok 400 forint segélyt gyűjtöttek össze, az egyikük azonban pár napra az egészet kölcsönkérte, és még nem adta vissza. A barát nevét nem mondta. Ebből kellett volna megértenie a férjének, hogy a munkáinak új kiadását tervezik ebből a pénzből, és Kázmér gróf van mögötte.

– Tekintsd veszett pénznek! – mondta vidoran. – De mi van a német Kiel kiadó száz forintjával, amit Emich Gusztávnak küldött?

– Nem tudok róla.

– Emich nem jelentkezett?

– Nem.

– Légy szíves utánanézni. Hát Halléből jelentkeztek-e?

– Nem jelentkeztek.

Halle talán Lipcsét jelenti, tünődött Teréz.

– Kértem, hogy küldj be könyveket – mondta a férje. – Miért nem küldted be a Fichtéket?

– Eladtam.

– Micsodát?

– A Fichtét.

– Mindet?

– Mindet.

A férjének ellilult a feje. Ha tehetné, most ordítana.

– Beteg voltam, dolgozni se bírtam...

Teréz nem taglalta, mit jelent a munka megszűnése.

– Hol adtad el?!

– A Zsibárus piacon.

Ezt nem kellett volna, még jobban meg fog haragudni: a Városháza előtt felismerhették, hogy kinek a felesége. Úgyis dühöngött a férje, hogy a tanácsnokok kapják a zsebükbe a helypénzt, ezért hagyják a Városháza környékét a vacak holmik tömegével elcsúfítani.

– Ágoston írta meg a kérvényt Pest vármegyéhez...

– Milyen kérvényt?

– A tiltakozást a fogva tartásod ellen.

– Miért éppen Ágoston? Egy orvosnövendék!

– Az ügyvédeknek nem volt idejük.

Értse meg, hogy cserben hagyták.

Csönd volt, aztán azt mondta a rab:

– Május 26. óta adnak dohányt, papírt, tollat, kalamárist! Azóta leveleket írok hozzád. Az elsőt másnap meg is írtam. Majd küldöm őket.

– Mi történt május 26-án?

– Aznap zárult le a vizsgálat.

Vártak két hónapot a láthatással. Ugyan mire vártak? Az ítéletet is rég meghozhatták volna.

– Kérvényezd, hogy újságot kaphassak – kérte a férje. – Muszáj engedélyezniük!

A foglárók haboztak, közbeavatkozzanak-e, és a találkozást befejezettnek nyilvánították. A lábos mácsik ott maradhatott.

Kállayné szerint a láthatási kérelem egészen István főhercegig ment föl, ő hagyhatta jóvá személyesen. A magyar országgyűlésnek kell nádorrá választania, most még csupán felsőházi tag és pesti képviselő, úgyhogy addig az engedékeny arcát mutatja. Eötvös, Deák nagyon bízik benne, és Kossuth sem tagadja, hogy derék ember, a jeges árvíz idején Wesselényi mellett de-reglyével mentett embereket.

– Akár még ejthetik is a vádat!

A vizsgálat lezárult, a kihallgatások folytatódtak, Dobrossy jelen lehetett. Teréz azt vette észre, hogy a büntetését feloldották. Ypsilantitól nem kapott újra munkát, de Ágoston időnként hozott kisebb-nagyobb összegeket adományozóktól.

– Kik azok?

– Nem ismerem őket.

Mondta Teréz, hogy szívesebben dolgozna, de Ágoston széttárta a karját, ő nincs kapcsolatban Ypsilantival, Amália biztosan kérni fogja. Amália sok helyütt megfordul, Guszti grófnő délutánjaira meg szokták hívni.

– Nem kell nekem Amália pénze, nincsen kit etessek!

– Nem az ő pénze! A magyar nemzet pénze! Szükség van a férjére, Teréz! Ki fog jönni a börtönből a férje, vegyen neki inget, gatyát, mindent! Nem járhat többé úgy, mint egy paraszt!

– Pedig az!

– Szabadságharcos, nem paraszt!

– Túl idősen lett városi ember, idegen marad és faragatlan, soha nem lesz sima a modora, és kellemetlen benyomást fog kelteni mindenütt! Ő maga mondja!

Azt gondolják, hogy tud hatni a férjére. Hogy hatna, ha jelen vannak a foglárók?

Ágoston úgy értesült, hogy az „összeesküvés” vádját ejtik, és Horárik János leveleit nem a férje bűnéül róják fel, ám rossz hír, hogy azt tervezik: belekeverik egy pénzhamisítási ügybe.

Pénzhamisítás!

Összeesküvésí pert koholnak, véli Ágoston, csak még nem döntötték el, hogy ki mindenkit vonjanak bele, ezért nem hoztak ítéletet. Szó van arról, hogy Kossuthot is belekeverik; ehhez Bécs döntése kell. Nem valószínű, hogy István főherceg támogatná ezt a galádságot, inkább a főherceget gyengítendő a kamarilla tervezi.

Jó benyomást keltett köreinkben, folytatta Ágoston, hogy a gyanúsított tiltakozott a feltételezés ellen, miszerint forradalmat szítozott volna. Váltig állítja, hogy forradalomra nem buzdított senkit, nem vesztette el az eszét, a forradalomnak nem jött el az ideje. Majd ha a nép megérett rá, ő lesz az első, aki meghirdeti. De most még nem hirdeti, mert örülség lenne.

Kállayné felhívatta. Öltözz jobban, költs magadra, így nem járhatasz társaságba.

Milyen társaságba?

Ahol a férjedet képviseled. Nem ártana, ha a magyar honleányok nemzeti öltözködését népszerűsitenéd. Remekül szabsz és varrsz, nemde.

Valamelyest.

Ruháiddal a magyar népviselet polgári változatát mutasd fel, magad is a magyar népből származván.

Németek a felmenőim.

Annál inkább öltözz szépen. Nem ártana, ha kékfestőben járnál a piacra, és nem barnában vagy feketében. A bánatos színek a búsongó magyar szívet nem derítik fel. Férjed él, ki fogjuk szabadítani. Egy demokrata író viruló feleségének nincs oka gyászosan, öregesen öltözködni. A karton az olcsó anyagok közé tartozik, megengedheted magadnak. Az arisztokraták még a bálokon is példásan visszafogják magukat, öltözködésüket egyszerűsítik és a polgárokéhoz közelítik, ami az érdekegyesítésnek jól látható megnyilvánu-

lása. Hosszú selyemszoknyát nyugodtan viselhetsz, de lehetőleg az is kék legyen. Mit gondolsz, alsószoknyát kell alá venni? A fűzőről mi a véleményed? Erről Párizsban is vitáznak. Persze aki ennyire egyenes hátú és karcsú, annak nincsen rá szüksége akkor sem, ha fűző a divat; kivételes szerencse az ilyen termet.

Valakik valahol megvitatták, mit kell fölvennie, milyen főkötőt viseljen, gyászoló özvegy kinézetet öltön-e valamelyest, vagy csak a megjelenése komolyságát hangsúlyozza, a férje elvégre nincs még kivégezve, csak a gyerekei haltak meg, az pedig előfordul. Sötét gondolatai támadtak a jótékony támogatók iránt, akik maskarába öltöztetik. Kállayné csak a hírvivőjük.

Dobrossy jelezhetette a rabnak, hogy a feleségét felkarolták, mert a látvány nem lepte meg. Az is lehet, gondolta Teréz, hogy nem érdeklí.

Kiszivárgott, mi szerepel a vádak között, a Helytartótanácsból juttathatta ki valaki. A „Sajtószabadságról nézetei egy rabnak” című könyv némely mondatai estek kifogás alá.

„A magyarnak úgynevezett constitúciója nem egyéb, mint nyomorult privilégium, melyet az erősebb kormány csak addig tart meg, míg tetszik neki.”

„Nincs bűn, mely a censurával nagyságra nézve mérkőzhetnék: a censura nem egyes embert öl, hanem az egész emberiség lelkét öli. A kormányoknak nem az a céljuk, hogy a censura által a vallást, moralitást oltalmazzák, hanem hogy a nép föl ne világosodhassék, hogy vele baromként bánhassanak. Az emberi nem boldog lehet valamely forma szerinti religió nélkül is. Egyik ember a másik fölött elsőbbséggel nem bír. Mindenütt, hol a szabadság és jogok csak egynek vagy keveseknek kezében olvad össze, az csak erőhatalommal, csalással, álnoksággal történhetik. Hol a könyvek kinyomtatására egy más privilegiálnak engedelmé kívántatik, az nem józan polgári társaság, hanem az állattól kevésben különböző népcsoport.”

„A papi rend eddig ahelyett, hogy világosított volna, vakított. A királyt Budapesten lakni elrendeli a népfelség.”

Ezen mondatok szerzőségét a vádlott nem tagadta.

Azt a vádat, mely szerint a Józanész c. munkájában nyíltan kimondta volna, hogy a polgári szörnyetegek legundokabbika, a communismus hozassék be, a gyanúsított tagadta, mondván, hogy nem így fogalmazott.

Augusztus végén a nép az új helytartó beiktatásának ünnepét kapta ajándokul. István herceg a prágai helytartóskodása után érkezett a Neptun nevű gőzösön titokban, másnap azonban, midőn kikocsizott, a fekete bajszos, deli főurat a véletlenül ugyanarra kószáló nép a titokzatos intésre felismerte és lelkesen megéljenezte. Este a budai polgárkatonaság fáklyás zenét adott. István herceg a vár erkélyére hatszáz szövétnek fénykörében lépett ki, arca nyájas vala, és rendkívüli zajjal fogadtatott. Hétfőn, augusztus harmincadikán a polgárkatonaság kíséretében vonult le a Helytartótanács Duna-parti épületébe, ahol a hercegprímás üdvözölte, majd az elnöki székét férfiasan előadott, jeles beszéddel foglalá el. Kedden a nagyobb városok törvényhatósági küldöttségeit fogadta, kik között Pest és Buda képviselői jelentős számban ott valának, és főispánhelyettesének, Földváry Gábornak, a magyar Nemzeti Színház főépítőjének hazafias beszédére szintúgy haza-

fiasan, magyarul válaszolt. A küldöttségek tagjai egyenként is bemutatást nyertek, és a díszebédre is meghívták az országházba.

A régi budai országházban odabent a Nemzeti Színház zenekara magyar zeneszerzők műveit adta elő, odakint a katonai hangászkar játszott a nép legnagyobb örömére. Az előadott indulók a közeli börtönbe is behallatszanak. Az urak díszmagyarban vonultak el a bámész nép előtt. A királyi helytartó, írták a lapok, a magyarok istenétől kért áldást az édes hazára, valamint azokra, kik a szeretett hon javáért munkálnak. Szentkirályi Móric pestmegyei alispán István hercegre mint jövődő nádorra emelte a poharát. Tartott a lakoma délután öt óráig. Följegyezték, hogy a jövődő nádor a sallangoknak nem lévén barátja, a méltóságos, nagyságos és tekintetes címek helyett leginkább az egyszerű „uraim!” címet használta.

Este meglátogatta a Nemzeti Színházat, mely a kíváncsi nézőkkel már egy órával előbb tömve volt. Mondták, a főherceg számára a királyi páholyt a legpompásabb új bútorzattal látták el, valamint, hála az országos főfelügyelő Ráday Gedeon gróf gondoskodásának, új bíborfüggönyök is kerültek, melyeknél díszesebbet a császárvárosban sem látni. Virágok és zöld lombok között lépett a királyi helytartó a páholyába, a roppant közönség által harsány éljenzéssel üdvözlötven. Az Erkel Ferenc szerzette Kölcsey-féle Himnusz nagy szabatosággal lett elénekelve, a Hunyadi László nyitánya pedig előadva, mit délben a lakomán is eljátszottak már. Ezután Kisfaludy Károly „A hűség próbája” című egyfelvonásos komédiáját adták elő, majd Egressy Béni Szózatát énekeltek el.

A Pesti Divatlap nehezményezte, hogy ha már komoly színműben az igazgatóság tagjai nem tudtak megegyezni, miért nem operai egyveleggel álltak elő. „Azonban mit használ eső után a köpönyeg, majd ha vagy félszázad múltán ismét ily ünnepélyünk leend, helyre fogjuk ütni a mostani hibát.” Vahot Imre, a szerkesztő a kezdőbetűivel jegyzett tudósításban így folytatta: „Midőn a királyi helytartó végig meghallgatva az előadást, a tömeg lelkes éljenzése közt elhagyá a színházat, már akkor Budapest minden utcája a legpompásabb kivilágításban ragyogott. Azt lehetett képzelni, mintha ez alkalommal az ős Buda s ennek hű életpárja, az ifjú Pest legszebb menyegzői ruháját öltötte volna magára, mintha éjsötét, fekete bársony palástjukon millió és millió gyémánt és opál tűzopálka vakító fényben világított volna. Fölséges tündéri látvány, egy bűvös bájos álmokép volt az egész, kivált a Dunapartról tekintve. Egy oly hegyi várost, mint Buda, a távolból teljesen kivilágítva látni valóban meglepő s nem mindennapi dolog. Egy leszakadt mennyboltozat tűnik fel előtted összehalmozott tömérdek csillagaival, pedig mintha sűrű hegyi erdőségben a fénybogarak ezreit látnád hemzsegni. Szép volt különösen a teljesen kivilágított szentgellérthegyi csillagásztorony, s a várba felvezető új út dombos oldalán helyel-helyel feltünedezett lámpák színes világa, valamint a Duna közepére állított s teljes fényben úszó gőzhajók s a mindkét végén diadalkapuvallal ellátott hajóhíd nagyszerű világítása is, s ehhez a Dunának aranysugárzatú visszatükrözése fölséges tünemény volt. A Dunának ezen csodálatra méltó fénykörét mintegy bűvös varázslattal emelte a Lánchíd egyik épülő oszlopán elsütögetett igen jeles tűzjáték,

mely magasan repülő színes csillagai, cikázó villámaival mintegy gúnyolni látszott a mély csendben nyugvó természetet. Átalán véve az egész Dunasor s Budapest főbb utcái gyönyörű kivilágításban ragyogtak, s az egyes épületek közt e tekintetben legkitűnőbbek, mondhatni pazar fényükben, szép transparentjeikkel egyenként meglepők s nagyszerűek valának: a város- és vármegyeház, a Nemzeti Színház, az Egyetemi Könyvtár épülete, a Redout épület, Nagy Kristóf kőszobra, az ellenzéki kör szállása, Ländlerer és Heckenast nyomdája, Ágoston Hatvan utcai szállása, Kunewalder, Wodianer háza, Emerling István herceghez címzett vendéglője, a Magyar Akadémia szállása, a vasúti pályafő stb. A Ländlerer nyomdája fölötti emeletből a főherceg tiszteletére nyomtatott verseket szórtak le az utcára, s a nyomdába vezető kapu alatt egy virágkoszorúzott kézisajtót lehet látni. Az ellenzéki kör csinos transparentje mindenek közt legjelesebb felírást foglalt magában Vörösmartytól, amely így hangzik:

’Itt születél: a föld örömében reszket alattad,

Mint anya, mely kebelén érzi repesni fiát.

És itt őrzi szived legdrágább sírjait a föld:

Nem vagy-e mindenkép: gyászra, örömré, miénk?!

Az ily nagyszerűen kivilágított főváros utcáin tömérdek nép hullámzott, úgyhogy némely helyen kocsin és gyalog alig lehetett járni. Az ünnep hőse díszkocsiján a nép örömrivalgásai közt tekinté meg e kivilágítást. A budai német színházban ingyen előadást volt.”

36

Teréz a pesti Feldunasoron állt a néppel a Tünczer-palota előtt. A közös reménykedésnek ekkora hullámhegyét még nem tapasztalta. Hátha István főherceg, kinek nádorsága a magyar országgyűlés által szentesítettetni fog, kegyelmet gyakorol. Mindenki azt mondja, hogy néhány hét, néhány hónap múlva joga lesz hozzá.

Másnap reggel hétkor, mesélték is, a lapok is jelentették, István főherceg avatta fel a szolnoki vasútvonalat. Nemzeti zászlók, diadalív, virágkoszorús gúlák, feliratok. Vahot Sándor disztichonja: „Nyílik a tér, meddő síkján a lomha homoknak / István főherceg nyit diadalmi utat. / A bátor gőzmű mint szárnyas lény tova robban, / Honfi, e látványon győzni, haladni tanulj!” Az „István” nevű mozdonyhoz 16 kocsis volt csatolva, pamlagait 600 meghívott foglalta el, valamennyien díszmagyarban, többségük karddal oldalán. Zene-szó és harsány éljenzés közepette magyar tábornoki díszruhában érkezett a főherceg, s a gőzös kilenckor útnak indult. A „Haza” nevű mozdony ment elől egymagában, s utána a másik mozdony, melynek neve „István”. Tudnivaló volt, hogy harmadfél óra az út. Sokan várták meg a pályaudvar közelében eszegetve-iszogatva a több mint 12 mérföld távolságból még aznap este hatkor visszatérő vonatot; az érkezés az induláshoz hasonlóan nagyszabású. Napok múltán értesültek a pestiek a hírlapi tudósításokból, miféle csodálatos élményektől fosztattak meg azáltal, hogy a Szolnokon ünneplő tömegbe nem jutottak le.

Kállayné kávézni hívta Terézt, elbeszélgettek. Teréz óvatosan, ám férje radikális nézeteinek megfelelően nyilatkozgatott, ahogy feleséghez illik. Igen, a jövő nádorban bízni kell, amíg a ténykedésével erre alapot ad.

Kállayné cigárral kínálta, Teréz nem kérte, erősebbet kedvel, pipázni szokott. Kállayné elhült, majd a legnagyobb témára tért, Batthyány Kázmér gróf és Guszti grófnő házasságának nehézségeire. Keglevich Auguszta grófnő, aki egyelőre még Szapáry Antal felesége, már korábban a barátságába fogadta, ezért személyesen drukkolt a boldogságáért. Hosszan ismertette a helyzetet, majd rátért a politikára.

Kázmér gróf hallatlan lépést tervez: felsőházi barátait arra beszéli rá, hogy induljanak a választásokon! Ilyen még sehol a világon nem volt, ahol kétkamarás parlament működik, hiszen a születésük révén eleve főrendi tagok! Csakhogy a felsőházi többség reakciós, őket meggyőzni nem lehet, a nekik nem tetsző alsóházi javaslatokat leszavazzák. Ám ha Kázmér felsőházi barátait, az ellenzéket az alsóházba beválasztják, és ők a felsőházi tagságról lemondanak, a korteskedés során és az alsóházban, melynek üléseit hat éve gyorsírók jegyzik, radikális nézeteiket nagyobb visszhang reményében hangoztathatják! Páratlanul merész idea Kázmér grófé! A felsőházból visszalépve, ahol soha nem történik semmi, jelölteként a vidéket fogják járni, és a hangjuk eljut a nemzetig!

A nyughatatlan szellemű Kázmér gróf azt is kitalálta, hogy Kossuth Lajost pesti követnek kell megválasztatni. Az ellenzőknek Kázmér gróf odavágta: „Márpedig Kossuth akkor is követ lesz, ha rámegegy az egész vagyonom!” Az pedig nem kevés, az évi jövedelme 600 ezer forint!

Ilka ki tudná számolni, hány száz évig tudnának ennyiből megélni.

– Számítunk rád, Teréz! – mondta Kállayné elérzékenyülve.

1847. október 17-én délután a fél város kivonult a Széna-térre. Ágoston nem tartott velük, a professzorok az óráikról nem engedték el az orvostanhallgatókat.

– Maguk nélkül is meg fogják választani – mondta előző esti előadásán kedvenc tanáruk, Sauer Ignác, a tapasztalati orvoslás híve, a magnetizmus és a homeopátia esküdt ellensége.

A szavazásra jogosultak csoportozatait az ellenzéki nagyurak lóháton vezették, a cigánybandák oldalról nyírettyűztek és verték a mellükre akasztott cimbalmot. Néha mintha a Rákóczi-indulót intonálták volna. Nagy volt a hangzavar, jelszavak és éljenzés. A tömeg útjából a piaci bódékat jó előre eltakarították. A Széna-téren valakik beszédet mondtak, nem lehetett látni, kicsodák.

Nem látni tőletek Kossuthot!

Nincs is itt, a megyeházán vár!

Elterjedt, hogy a konzervatívok által állított ellenjelölt Balla Endre főjegyző a jelölést Kossuth ellenében nem vállalja.

– De hiszen Patay József táblabíró a jelölt!

– Patay már korábban nem vállalta! Kijelentette, hogy Kossuth ellenében ő soha nem indulna! Csak ezután nem vállalta Balla Endre!

– De ha nincsen ellenjelölt, nincsen választás sem!

– Balla Endre a visszalépésével akarja a választást lehetetlenné tenni! Ezt a furmányt javasolta neki a kalocsai papság!

– Nem szabad engedni, hogy ne vállalja!

– A nép hangja dönt! Vox populi, vox Dei!
 – Ezen eszme tömeges vallása az örülettel volna határos!
 – Uraságod része e tömegnek!
 – Én csak azért vagyok itt, hogy a választókat jó irányba serkentsem, de ha nincsen két választandó fő, akkor választók sem lehetségesek! A választást le kell fűjni, és majd akkor megtartani, amint lesz két jelölt! Egy jelöltből választani nem lehet!

– Vállalja el Balla Endre, vállalja el Balla Endre! – követelte a tömeg.

A Két pisztoly előtt a Beniczky-házból feltűnt Perényi báró a második feleségével és a hároméves kislányával. Tóth Lőrinc, Kázmér gróf titkára a jogász kinézetű szakállas ifjakkal társalgott. Vidékiek csatlakoztak a menethez az Üllő út felől. A Nagyhíd és az Úri utcán át a megyeháza felé tartott a menet, élén csodás paripáján, süvegén gyémántbogláros sastollal, bársonydolmányban, jobbjaiban vörös és zöld háromszögek szegélyezte fehér selyembogóval délcegen léptetett Batthyány Kázmér.

Jóképű férfi. Minek vesz el egy élemedett elvált asszonyt, akit nem a vagyonáért kell szeretnie? Találhatna fiatalabbat.

A megyeháza előtt a tömeg összetorlódott. Dobogóra kapaszkodtak fel az urak, és integettek a népnek, amely visszaintegetett.

A házak között hamarabb sötétedett. Százával osztogatták a fáklyákat. Drága jószág, vajon ki fizeti?

A Szervita téren a morajtól nem lehetett hallani, mit mond a szónok.

– „Egy halálom, egy életem, Kossuth Lajos a követem!” – zúgták a tüntetők.
 – Az író Eötvös báró! – kiáltotta Teréz fülébe Ágoston. Ő sem hallott semmit.

Eötvös után egy alacsony, szakállas férfi mászott fel az asztalra.

– Ő az, ő az!

– Kossuth Lajos, Kossuth Lajos!

Teréz hunyorgott. Nem lehet Kossuth sokkal magasabb, mint a férje.

Őt sem lehetett hallani. A tömeg zúgott, kiabáltak, éltették. Kossuth már rég eltűnt, de a fáklyák és a zászlók lobogtak.

– Most mi fog történni?

– Semmi – mondta Ágoston. – Holnap lesz a szavazás.

– Hát nem ma van?

– Nem. Ez csak a hacacaré.

A tömeg oszolni kezdett, a közeli kocsmák előtt sorok álltak.

Másnap is majdnem akkora volt a tömeg. Kihirdették az eredményt, de a kiosztott röplapok révén addigra már tudták: 2948 golyó Kossuth Lajosra, 1414 golyó Balla Endrére. Égzengés, földindulás.

– Hát Balla Endre mégis indult?!

– Nem indult, így kapott feleannyit, mint Kossuth.

– Mi lett volna, ha mégis indul?!

– Muszáj volt Balla mellé voksolniuk valakiknek, különben érvénytelen! Balla visszalépett, ezzel akarta megakadályozni az eljárást, de hiába! Gyorsan kiosztották, kik szavazzanak Ballára, úgyhogy Balla szavazói még inkább Kossuthra szavaztak, mint a Kossuthra szavazók!

- És mi történt volna, ha többen szavaznak Ballára, mint Kossuthra?!
- Akkor előveszik Ballát, aki kijelenti, hogy nem is indult, és érvénytelen az egész!
- Most nem jelentheti ki, hogy miután visszalépett, érvénytelen a választás?
- Nem mer az már kiállni, annyit zargatták innét-onnét!
- Hát nincsenek a tanácsban becsületes emberek, akik elmondják, hogy ami történt, törvénytelen?!
- Nem az a lényeg, hogy törvényes vagy törvénytelen, hanem az, hogy győztünk!
- Úgyse sokat számít, hogy Kossuth követ lett, mert Szentkirályi Móricot is megválasztották. Majd Szentkirályi ellensúlyozza, ha Kossuth túl messzire menne!

Vígan voltak a nemesifjak, a jogászok, a vidékről jött atyafiak, kik az éjszakát átdorbézolták, ebéd előtt ébredtek, aztán megint szunyókáltak egyet, hogy este folytassák. A kéjleányok éltették az új követeket, és a népet győzködték arról, hogy a madamjaik a bevételük jelentős részét az ellenzéki lapok előfizetőiként a honnak áldozzák.

A tótok és a rákok egymás közt a maguk nyelvein povedáltak. Amikor éljenezni kellett, azt kiáltották, hogy aty zsiye, illetve zselvi, ami ugyanaz, mint az es lebe, amit a zsidók a jelen lévő pesti és budai németekkel együtt kiabáltak.

Elterjedt, hogy Körmöczy Imre kanonok ablakait előző este bezúzták, miközben alant zúgott a macskazene. Az egyháztörténet tanárát a saját diákjai utálták ennyire, pedig Körmöczy a liberális katolikusok közé tartozik, a mérsékelt reformok híve, és a főpapok álláspontjának hajlékonyá tételén dolgozik.

Annál rosszabb, annál kártékonyabb! Volna inkább megrögzötten merev!

Kossuth az ünnepélyes eskütételekor a díszteremben nem azt mondta, ami elő van írva, hogy ezentúl hat évig kormányhivatalt nem vállal, hanem hogy soha életében nem vállal! Ezért az utca külön éljenzésben részesítette; kár, hogy a címzett nem hallhatta.

Hírlett, hogy magyaros pruszlikba öltözött nemes hölgyek tokajival és pogácsával kínálják a megyeháza folyosóján a híveket, a választásra jogosultakat és a megválasztottakat. Második éjjel arattak a kocsmárosok. A Fillinger éjjel-nappal dugig volt a politizálókkal. Még harmadik nap is találtattak korteszelszavakat ordibáló csoportok, akik a belvárosban vonulgattak rendezetlenül. A rendőrségnek ki volt adva, hogy senkit sem szabad vegzálni.

Az utca népe az utcán ünnepelt. Országra szóló diadal, az egység győzedelme! Kisvárosban, amilyen Pest és Buda, a korzózás ezen alkalmakkor kiváltképpen népes. Akik megengedhették maguknak, két napja a fogadóban vitatták a terméskilátásokat, és még mindig az egy évvel korábbi galíciai mézszárlásról adomáztak, midőn a jobbágyok a zsidók helyett a lengyel slachtát mézszárolták le tévedésből.

Rengeteg időt, erőt és pénzt költöttek a Batthyány grófok, a Telekiek, Ráday Gedeon, Bezerédy és a többi haladárok a vidékiek szállítására és elszállításolására, vélekedett Ágoston, de megérte. Felemelte fejét a magyarság!

Kázmér gróf a követválasztáson vereséget szenvedett; vissza fog térni a felsőházba, a balszélen tevékenykedik tovább. Széchenyit megválasztották, ő tehát az alsótáblában fog szerepelni, ahol Kossuth ellensúlya leendő. Eme fejlemények nem egyértelműen kedvezőek, mérlegelték Ágoston és diáktársai a Fillingerben, ahová Terézt is elhívták; ezért is jó, hogy a népben terjed az eszme! Teréz a rabságban senyvedő radikális eszmehirdető népművészeként volt prezentálva és megbámulva.

Ősz végén beidéztek a rendőrségre.

– Mikor beszélt utoljára Jordan úrral?

– Jordan nevű urat nem ismerem.

– De bizony ismeri, Johann Peter Jordan, Lipszében cenzor.

– Nem jártam Lipszében.

– De az ura járt!

– Nem mondta.

– Nem létezik, hogy ne mondta volna. Hát nem ő írta a Népkönyvet?

– Nem ismerem semmilyen Népkönyvet.

– Hát az Antiúrbérváltságot?

– Nem tudom, hogy miről tetszenek beszélni.

– Emich Gusztávtól több példányt is lefoglaltunk! Őt sem ismeri?

– Róla tudom, hogy könyvkereskedő.

– Na ugye. Fog maga beszélni. Ki írta az Antiúrbérváltságot?! A maga férje írta! Hol a kézirat? Hova rejtette a példányokat? Wigand adta ki Lipszében, Wigandot sem ismeri a férje? Itt volt neki nyomdája Pesten, csak el kellett menekülnie, mert gonosztevő! A sógorát sem ismeri?

– Kinek a kicsodáját?

– A Wigand ifjabbik sógorát, Heckenastot, őneki adta át a boltot! Nem ismeri?

– Nem ismerem.

– Már hogyan ismerné? Szemben laktak a nyomdájával a Hatvani utcában! Ländler és Heckenast! Kendék azért költöztek oda, hogy közel legyenek a nyomdához, a férje az összes nyomdászt ismeri! Így se tudja? Abban a lakásban sorvadtak el a csemetéik, hát már rájuk sem emlékszik? Hát mire emlékszik? Kegyetlen asszony, nem szégyelli magát!?

Megint Jordannal próbálkoztak, biztosan találkozott vele Lipszében a férje, a drezdai tartózkodása után érkezett oda. Jordan úr a szászoknál a magyar művek cenzora, és bizonyítva van, hogy Teréz férjének a német–magyar nyelvkönyvből tanult meg magyarul, mert az egyik bécsi ügynök ezt a könyvet látta a lakásán. Félig vend ez a Jordan, és a szláv nyelvek tudora; felnőtt korában tanult meg magyarul. Nem mesélte a férje, hogy Lipszében él egy vend, aki szláv létére mégsem utálja a magyarokat! Az egyetlen ilyen szláv a világon! Hogyan mondta volna! Nem könnyű elcsípni ezt a Jordant, mert a szászok védik a beste liberálisát, de nem védik sokáig, Bécs keze oda is elér. Hát Koehlerről mit hallott? Ő az a nyomdász, aki a sajtószabadságról szóló könyvet kiadta. Fölkereste most ezt a Koehlert?

– Mikor most? A férjem ül!

– Örökké fog ülni, teszünk róla! Nincs kihirdetve az ítélet, mert egyedül magától függ, hogy mennyit fog kapni a férje! Ha kegyed makacskodik, tíz évvel kap többet! Amilyen satnya ember, hamar el fog fogyni. Hát mit mesélt magának Johann Peter Jordanról, hadd halljuk! Kivel áll még összekötetésben?

– Nem annyira buta a férjem, hogy rám bízza a titkait. Félt ő engem.

– Félti?! Nem magára hagyta a gyerekekkel? Bele is pusztultak! Milyen ember az ilyen?!

– Derék.

– El is fogják ítélni érte!

Fenyegették, de a látogatási kérelmét minden héten újra jóvá hagyták. Talán másik ügyosztály hagyja jóvá, mint amelyik kutakodik. A férje vidoran ismételtette, hogy nagy becsben tartják, ő az egyetlen politikai fogoly az országban, meg egy román, akivel nem találkozott. Lezárták az ügyét, és tovább faggatják. Tízévi sáncmunkával kecsegtetik, nem olyan sok, ki lehet bírni.

Teréz nem számolt be a porkolábok előtt, hogy keresett honleány lett.

A Wodianer-házban is járt.

páratlan oldal

www.es.hu

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

**Kattintson
a www.es.hu-ra!
SMS-sel is
előfizethet!**

PUBLICISZTIKA,
FEUILLETON,
PRÓZA, INTERJÚ,
VERS, VISSZHANG,
KÖNYVKRITIKA,
MŰBÍRÁLAT,
GALÉRIA